

HOTĂRÂREA CURȚII

12 mai 1998*

Alexandros Kefalas și alții

împotriva

Elliniko Dimosio (Statului elen) și

Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (OAE)

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Efeteio – Athina (Republica Elenă)]

„Dreptul societăților comerciale – Societate pe acțiuni cu dificultăți financiare – Majorarea capitalului social prin decizie administrativă – Exercițiu abuzivă a unui drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară”

Cauza C-367/96

În cauza C-367/96,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, de către Efeteio – Athina, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Alexandros Kefalas și alții

și

Elliniko Dimosio (Statul elen), Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (OAE),

în prezența: **Athinaïki Chartopoïia AE și altor,**

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 25 din a Doua Directivă 77/91/CEE a Consiliului din 13 decembrie 1976 de coordonare, în vederea echivalării, a garanțiilor impuse societăților comerciale în statele membre, în înțelesul articolului 58 al doilea paragraf din tratat, pentru protejarea intereselor asociațiilor sau terților, în ceea ce privește constituirea societăților comerciale pe acțiuni și menținerea și modificarea capitalului acestora (JO 1977, L 26, p. 1, Ediție specială 17/vol. 1, p. 8), și privind exercitarea abuzivă a unui drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară,

CURTEA,

compusă din domnii G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, C. Gulmann, H. Ragnemalm și M. Wathelet, președinți de cameră, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn (raportor), J. L. Murray, D. A. O. Edward J.-P. Puissechet, G. Hirsch, P. Jann și L. Sevón, judecători,

avocat general:

---

* Limba de procedură: greaca.

grefier:domnul H. A. Rühl, administrator principal,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru domnul Kefalas și alții, de către A. Tegopoulos și D. Livieratos, avocați în Baroul din Atena,

– pentru guvernul elen, de către M. Stathopoulos, avocat în Baroul din Atena, și domnul V. Kontolaimos, consilier juridic adjunct în cadrul Consiliului Juridic de Stat, în calitate de agent,

– pentru Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (OAE), de către K. Kerameos și I. Soufleros, avocați în Baroul din Atena,

– pentru Athinaïki Chartopoïia AE și alții, de către S. Felios și M. Manolas, avocați în Baroul din Atena,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnul D. Gouloussis, consilier juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale domnului Kefalas și alora, reprezentați de către A. Tegopoulos și D. Livieratos, ale guvernului elen, reprezentat de către M. Stathopoulos și de către domnii V. Kontolaimos și P. Mylonopoulos, asistent juridic în cadrul Departamentului special pentru contenciosul comunitar din Ministerul Afacerilor Externe, în calitate de agent, ale Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (OAE), reprezentat de către K. Kerameos și I. Soufleros, ale Athinaïki Chartopoïia AE și alora, reprezentați de S. Felios și M. Manolas, și ale Comisiei, reprezentată de către domnul D. Gouloussis, în ședința din 18 noiembrie 1997,

după ascultarea concluziilor avocatului general, în ședința din 4 februarie 1998,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin hotărârea din 6 iunie 1996, primită la Curte la 21 noiembrie 1996, Efeteio - Athina a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, două întrebări preliminare privind interpretarea articolului 25 din a Doua Directivă 77/91/CEE a Consiliului din 13 decembrie 1976 de coordonare, în vederea echivalării, a garanțiilor impuse societăților comerciale în statele membre, în înțelesul articolului 58 al doilea paragraf din tratat, pentru protejarea intereselor asociațiilor sau terților, în ceea ce privește constituirea societăților comerciale pe acțiuni și menținerea și modificarea capitalului acestora (JO 1977, L 26, p. 1, Ediție specială 17/vol. 1, p. 8), și privind exercitarea abuzivă a unui drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între domnul Kefalas și alții, acționari ai societății pe acțiuni Athinaïki Chartopoïia AE (denumită în continuare „Chartopoïia”), și Statul elen, precum și Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (organism pentru restructurarea întreprinderilor, denumit în continuare „OAE”), în cadrul căruia reclamanții din acțiunea principală contestau validitatea majorării capitalului social al Chartopoïia realizată în temeiul regimului prevăzut de Legea elenă nr. 1386/1983 din 5 august 1983 (Jurnalul Oficial al

Republicii Elene nr. 107 din 8 august 1983, p.14), aplicat în cazul societății Chartopoia prin Decizia Ministrului Economiei Naționale din 30 martie 1984.

3 OAE este un organism public, instituit prin Legea nr. 1386/1983. Acesta are forma unei societăți pe acțiuni și acționează în interesul public, sub controlul statului. Conform articolului 2 alineatul (2) din această lege, obiectivul OAE este de a contribui la dezvoltarea economică și socială a țării, prin asanarea financiară a întreprinderilor, importul și aplicarea know-how-ului străin, dezvoltarea know-how-ului național, precum și înființarea și exploatarea unor întreprinderi naționalizate sau cu capital mixt.

4 Articolul 2 alineatul (3) din Legea nr. 1386/1983 enumeră puterile încredințate OAE pentru realizarea obiectivelor sus-menționate. Acestea includ puterea de a-și asuma administrarea și gestionarea curentă a întreprinderilor în curs de asanare sau naționalizate, de a participa la capitalul întreprinderilor, de a acorda, emite sau contracta anumite împrumuturi, de a achiziționa obligațiuni, precum și de a transfera acțiuni, în special, lucrătorilor sau organizațiilor care îi reprezintă pe aceștia, colectivităților locale sau altor persoane juridice de drept public, instituțiilor de caritate, organizațiilor sociale sau altor persoane de drept privat.

5 Conform articolului 5 alineatul (1) din Legea nr. 1386/1983, Ministrul Economiei Naționale poate să decidă aplicarea regimului stabilit de această lege întreprinderilor care se confruntă cu dificultăți financiare grave.

6 Conform articolului 7 din aceeași lege, ministrul competent poate să hotărască să transfere către OAE administrarea întreprinderii supuse regimului stabilit prin această lege, să organizeze datoriile acesteia astfel încât să îi asigure viabilitatea sau să facă demersuri în vederea lichidării acesteia.

7 Articolul 8 din Legea nr. 1386/1983 conține dispoziții referitoare la transferul administrării întreprinderii către OAE. Articolul 8 alineatul (1), astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 1472/1984 (Jurnalul Oficial al Republicii Elene A, 112, din 6 august 1984, p. 1273), stabilește normele detaliate care guvernează acest tip de transfer și reglementează raporturile dintre persoanele desemnate de OAE să administreze întreprinderea și organele sale. Astfel, acesta prevede că publicarea deciziei ministeriale de a supune întreprinderea regimului stabilit de legea în cauză pune capăt puterilor organelor administrative ale întreprinderii și că adunarea generală a societății este menținută, însă fără a putea revoca membrii consiliului de administrație numiți de OAE.

8 Articolul 8 alineatul (8) din Legea nr. 1386/1983 prevede că OAE poate să decidă, în cursul perioadei de administrare provizorie a societății în cauză, să majoreze capitalul social al acesteia prin derogare de la dispozițiile în vigoare în materie de societăți pe acțiuni. Majorarea trebuie să fie aprobată de ministrul competent. Foștii acționari își păstrează dreptul de preemțiune, pe care îl pot exercita într-un termen stabilit prin decizia ministerială de aprobare a majorării.

9 Ca urmare a supunerii societății Chartopoia regimului prevăzut de Legea nr. 1386/1983, OAE a preluat administrarea acestei societăți și a decis, la 28 mai 1986, să majoreze capitalul acesteia cu suma de 940 de milioane DR. Această majorare a fost aprobată, în conformitate cu articolul 8 alineatul (8) din Legea nr. 1386/1983, prin Decizia nr. 153 din 6 iunie 1986 a Ministrului Industriei, Cercetării și Tehnologiei.

10 Din această decizie reiese că foștii acționari aveau un drept de preemțiune nelimitat asupra noilor acțiuni, care trebuia să fie exercitat în termen de o lună de la publicarea deciziei în *Jurnalul Oficial al Republicii Elene*. Reclamanții din acțiunea principală nu au făcut uz de acest drept.

11 Aceștia consideră că majorarea capitalului, hotărâtă de OAE, contravine articolului 25 alineatul (1) din A doua directivă, care dispune că orice majorare a capitalului trebuie să fie hotărâtă de adunarea generală. În consecință, au introdus o acțiune în fața Polymeles Protodikeio Athinion, care le-a respins cererea.

12 Reclamanții din acțiunea principală au formulat apel împotriva respectivei hotărâri în fața Efeteio – Athina. Considerând că acțiunea în constatarea lipsei de validitate, introdusă de reclamanți, constituia un abuz, Statul elen a invocat excepția privind abuzul de drept, întemeiată pe articolul 281 din Codul civil, conform căruia „exercitarea unui drept este interzisă, în cazul în care acesta depășește, în mod evident, limitele impuse de buna-credință, de moralitate sau de finalitatea socială sau economică a dreptului în cauză”.

13 În hotărârea sa de trimitere, instanța națională consideră că articolul 281 din Codul civil poate să fie aplicat pentru a împiedica exercitarea drepturilor care decurg din dispozițiile comunitare, în cazul în care aceste drepturi sunt exercitate în mod abuziv. În cazul de față, instanța națională consideră că aprobarea cererii reclamanților din acțiunea principală, în temeiul articolului 25 alineatul (1) din A doua directivă, de constatare a lipsei de validitate a deciziei de majorare a capitalului, adoptată de OAE, ar depăși, în mod evident, limitele impuse de buna-credință și de moralitate, precum și de finalitatea socială sau economică a dreptului.

14 În acest scop, instanța de trimitere s-a bazat pe mai multe constatări de fapt.

15 Astfel, în momentul în care a fost supusă regimului prevăzut de Legea nr. 1386/1983, Chartopoïia avea datorii importante la bănci și alți creditori, confruntându-se cu o problemă gravă de lichiditate, și nu mai dispunea de capitaluri proprii, astfel încât activele sale nu mai erau suficiente pentru acoperirea obligațiilor, iar valoarea acțiunilor sale era infimă.

16 În plus, majorarea capitalului, realizată de OAE, precum și conversia ulterioară a datoriilor în acțiuni, au avut ca rezultat redresarea financiară a societății Chartopoïia. Prin urmare, a fost garantată valoarea economică a capitalului propriu al acționarilor, a fost evitat riscul ca mii de lucrători să își piardă locul de muncă și a putut fi continuată cooperarea cu un număr mare de furnizori, în interesul economiei naționale. În schimb, în cazul în care nu ar fi fost realizată majorarea de capital, Chartopoïia ar fi fost declarată falimentară, iar activele sale ar fi fost lichidate la cererea creditorilor, antrenând astfel pierderea tuturor activelor societății, în detrimentul acționarilor, concedierea lucrătorilor și dispariția unei întreprinderi importante pentru economia națională.

17 În fine, cu ocazia majorării capitalului, acționarii au primit un drept de preemțiune de achiziționare a acțiunilor, de care însă nu au făcut uz.

18 Făcând referire la hotărârea Curții din 12 martie 1996, Pafitis și alții (C-441/93, Rec., p. I-1347, punctele 67-70), instanța de trimitere a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Poate instanța națională să aplice o dispoziție de drept național (în acest caz, articolul 281 din Codul civil elen) pentru a aprecia dacă un drept conferit de dispozițiile comunitare în cauză este exercitat, în mod abuziv, de persoana care dispune de acesta sau există alte principii de drept comunitar – și dacă da, care se găsesc în legislația sau jurisprudența consacrată – pe care instanța națională poate să le invoce, după caz?

2) În cazul unui răspuns negativ, și anume în cazul în care Curtea de Justiție a Comunităților Europene își rezervă această competență din motive care privesc, de exemplu, aplicarea uniformă a dispozițiilor de drept comunitar, o acțiune întemeiată pe încălcarea articolului 25 alineatul (1) din A doua Directivă 77/91/CEE a Consiliului poate să fie respinsă pe baza unor circumstanțe concrete – sau pe baza unora dintre aceste împrejurări și care sunt acestea – formulate în cadrul excepției invocate de Statul elen, reclamant-intimat, care au făcut obiectul dovezii vizate prin Decizia nr. 5943/1994 a acestei instanțe și care sunt prezentate succint în paragraful anterior din prezenta decizie?”

19 Prin aceste întrebări, care trebuie să fie analizate împreună, instanța de trimitere dorește să afle, în esență, pe de o parte, dacă instanțele naționale pot să aplice o dispoziție de drept național pentru a aprecia dacă un drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară este exercitat în mod abuziv sau dacă această apreciere trebuie să fie efectuată pe baza dreptului comunitar, și, pe de altă parte, dacă, în ceea ce privește faptele din acțiunea principală, sunt îndeplinite condițiile necesare pentru a considera că dreptul care decurge din articolul 25 alineatul (1) din A doua directivă a fost exercitat în mod abuziv.

20 Este necesar să se aducă aminte că, în conformitate cu jurisprudența Curții, justițiabilii nu se pot prevala, în mod abuziv sau fraudulos, de normele comunitare (a se vedea, în special, în domeniul libertății de a presta servicii, hotărârile din 3 decembrie 1974, Van Binsbergen, 33/74, Rec., p. 1299, punctul 13, și din 5 octombrie 1994, TV10, C-23/93, Rec., p. I-4795, punctul 21; în materie de liberă circulație a mărfurilor, hotărârea din 10 ianuarie 1985, Leclerc și alții, 229/83, Rec., p. 1, punctul 27; în materie de liberă circulație a lucrătorilor, hotărârea din 21 iunie 1988, Lair, 39/86, Rec., p. 3161, punctul 43; în materie de politică agricolă comună, hotărârea din 3 martie 1993, General Milk Products, C-8/92, Rec., p. I-779, punctul 21; în materie de securitate socială, hotărârea din 2 mai 1996, Paletta, C-206/94, Rec., p. I-2357, punctul 24).

21 În consecință, aplicarea de către instanțele naționale a unei norme naționale, precum articolul 281 din Codul civil elen, pentru a aprecia dacă un drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară este exercitat în mod abuziv, nu poate fi considerată contrară ordinii juridice comunitare.

22 Deși Curtea nu poate înlocui aprecierea sa cu cele ale instanțelor naționale, singurele competente să stabilească faptele cauzei cu privire la care sunt sesizate, este necesar totuși să se aducă aminte că punerea în aplicare a unei astfel de norme naționale nu poate să aducă atingere efectului deplin și aplicării uniforme a dispozițiilor comunitare în statele membre (a se vedea hotărârea Pafitis și alții, citată anterior, punctul 68). În special, instanțele naționale nu pot, atunci când apreciază exercitarea unui drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară, să modifice sfera de aplicare a acestei dispoziții și nici să compromită obiectivele urmărite de aceasta.

23 În prezenta cauză, aplicarea uniformă a dreptului comunitar și efectul deplin al acestuia ar fi prejudiciate dacă s-ar considera că un acționar, care se prevalează de articolul 25 alineatul (1) din A doua directivă, a abuzat de dreptul său, pe motiv că majorarea de capital, pe care acesta o

contestă, a remediat dificultățile financiare care puneau în pericol societatea în cauză și i-a asigurat acestuia beneficii economice evidente.

24 Într-adevăr, conform unei jurisprudențe constante, competența decizională a adunării generale, prevăzută la articolul 25 alineatul (1), se aplică și în cazul în care societatea în cauză se confruntă cu dificultăți financiare grave (a se vedea, în special, hotărârile din 30 mai 1991, Karella și Karellas, C-19/90 și C-20/90, Rec., p. I-2691, punctul 28, și din 24 martie 1992, Syndesmos Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklesias și alții, C-381/89, Rec., p. I-2111, punctul 35). Având în vedere că o majorare de capital are, prin însăși natura sa, scopul de a îmbunătăți situația patrimonială a societății, calificarea unei acțiuni întemeiate pe articolul 25 alineatul (1) ca fiind abuzivă, din motivul menționat la punctul 23 din prezenta hotărâre, ar însemna condamnarea simplei exercitări a dreptului care decurge din această dispoziție.

25 Ar însemna că, în situația unei crize financiare a societății, un acționar nu ar putea niciodată să invoce articolul 25 alineatul (1) din A doua directivă. În consecință, ar fi modificată sfera de aplicare a dispoziției în cauză, care, în conformitate cu jurisprudența menționată anterior, trebuie să se aplice, în continuare, într-o astfel de situație.

26 În mod similar, aplicarea uniformă a dreptului comunitar și efectul său deplin ar fi prejudiciate dacă s-ar considera că un acționar, care se prevalează de articolul 25 alineatul (1) din A doua directivă și-a exercitat, în mod abuziv, dreptul care decurge din această dispoziție, pe motiv că nu a făcut uz de dreptul său preferențial, prevăzut la articolul 29 alineatul (1) din A doua directivă, de a cumpăra noile acțiuni emise cu ocazia majorării capitalului care face obiectul litigiului.

27 Exercițarea dreptului preferențial ar fi însemnat că acționarul își manifesta dorința de a colabora la punerea în aplicare a deciziei de majorare a capitalului, fără aprobarea adunării generale, decizie pe care acesta o contestă pe baza articolului 25 alineatul (1) din A doua directivă. În consecință, a impune unui acționar, ca o condiție pentru a putea invoca această dispoziție, să participe la o majorare de capital adoptată fără aprobarea adunării generale, ar modifica sfera de aplicare a dispoziției respective.

28 Cu toate acestea, dreptul comunitar nu împiedică instanța de trimitere să verifice, pe baza unor dovezi serioase și suficiente, dacă acționarul care se prevalează de articolul 25 alineatul (1) din A doua directivă a intentat o acțiune în constatarea lipsei de validitate a majorării de capital cu scopul de a obține, în detrimentul societății, avantaje nelegitime și care, în mod evident, nu au nicio legătură cu obiectivul dispoziției menționate, care constă în asigurarea acționarilor că o decizie de majorare a capitalului social și, în consecință, de modificare a proporției acțiunilor deținute de aceștia nu este adoptată fără participarea lor la exercitarea puterii de decizie a societății.

29 Având în vedere cele menționate anterior, este necesar să se răspundă că dreptul comunitar nu se opune ca instanțele naționale să aplice o dispoziție de drept național cu scopul de a aprecia dacă un drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară este exercitat în mod abuziv. Cu toate acestea, atunci când are loc o astfel de apreciere, nu se poate considera că un acționar, care se prevalează de articolul 25 alineatul (1) din A doua directivă, își exercită, în mod abuziv, dreptul care decurge din această dispoziție, doar pe motiv că majorarea de capital, pe care acesta o contestă, a remediat dificultățile financiare care puneau în pericol societatea în cauză și i-a asigurat acestuia beneficii economice evidente, sau că acesta nu a făcut uz de dreptul său

preferențial, prevăzut la articolul 29 alineatul (1) din A doua directivă, de a cumpăra noile acțiuni emise cu ocazia majorării de capital care face obiectul litigiului.

Cu privire la cheltuielile de judecată

30 Cheltuielile efectuate de către guvernul elen și de către Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările adresate de Efeteio - Athina, prin hotărârea din 6 iunie 1996, hotărăște:

Dreptul comunitar nu se opune ca instanțele naționale să aplice o dispoziție de drept național cu scopul de a aprecia dacă un drept care decurge dintr-o dispoziție comunitară este exercitat în mod abuziv. Cu toate acestea, atunci când are loc o astfel de apreciere, nu se poate considera că un acționar, care se prevalează de articolul 25 alineatul (1) din A doua Directivă 77/91/CEE a Consiliului din 13 decembrie 1976 de coordonare, în vederea echivalării, a garanțiilor impuse societăților comerciale în statele membre, în înțelesul articolului 58 al doilea paragraf din tratat, pentru protejarea intereselor asociaților sau terților, în ceea ce privește constituirea societăților comerciale pe acțiuni și menținerea și modificarea capitalului acestora își exercită, în mod abuziv, dreptul care decurge din această dispoziție, doar pe motiv că majorarea de capital, pe care acesta o contestă, a remediat dificultățile financiare care puneau în pericol societatea în cauză și i-a asigurat acestuia beneficii economice evidente, sau că acesta nu a făcut uz de dreptul său preferențial, prevăzut la articolul 29 alineatul (1) din această directivă, de a cumpăra noile acțiuni emise cu ocazia majorării de capital care face obiectul litigiului.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Ragnemalm

Wathelet

Mancini

Moitinho de Almeida

Kapteyn

Murray

Edward

Puissochet

Hirsch

Jann

Sevón

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 12 mai 1998.

Grefier

Președinte

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias